

Elisabet Laitinen, Tiina Turunen

Naiset eri kulttuureissa – äitiyden monet kasvot

Valokuvanäyttely

Metropolia Ammattikorkeakoulu
Kätilö (AMK)
Hoitotyön koulutusohjelma
Opinnäytetyö
26.11.2012

Tekijät Otsikko	Elisabet Laitinen, Tiina Turunen Naiset eri kulttuureissa – äitiyden monet kasvot
Sivumäärä Aika	11 sivua + 1 liite 26.11.2012
Tutkinto	Kättilö (AMK)
Koulutusohjelma	Hoitotyön koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Kättilötyö
Ohjaaja	Pirjo Koski, Lehtori
<p>Kehittämistyö on osa Kättilökoulutuksen teemapäivää ”Hyvä arki yhdessä”. Työn tarkoituksena oli lisätä tietoa äitiyden merkityksestä ja äidin roolista eri kulttuureissa ja siten auttaa kättilöitä ja kättilöopiskelijoita kehittymään kulttuurisensitiivisinä hoitotyön ammattilaisina.</p> <p>Työ toteutettiin valokuvanäyttelynä, jossa oli 6 valokuvaa eri kulttuurien naisista sekä maailmankarttana, johon liitettiin tietoiskuja eri kulttuureista löytämiemme tutkimusten pohjalta. Valokuvanäyttely oli esillä Pohjoismaisilla imetyspäivillä Metropolia ammattikorkeakoulun tiloissa lokakuussa 2012.</p> <p>Saimme suullista palautetta näyttelystämme. Näyttelyn katsojat kokivat aiheen mielenkiintoisena ja kertoivat saaneensa uutta tietoa eri kulttuureista.</p> <p>Koska Suomessa on yhä enenevässä määrin maahanmuuttajia, tulisi hoitotyön ammattilaisten osata ottaa huomioon eri kulttuurien tapoja ja muistaa, että eri kulttuureissa tuetaan äitejä eri tavoin. Halusimme työllämme herätellä kättilöitä ja kättilöopiskelijoita siihen, että kaikkialla ei ajatella äitiydestä samoin kuin esimerkiksi meillä Suomessa.</p>	
Avainsanat	äitiys, naiset, kulttuuri

Authors Title Number of Pages Date	Elisabet Laitinen, Tiina Turunen Women in Different Cultures -The Many Faces of Motherhood 11 pages + 1 appendix 26 November 2012
Degree	Bachelor of Health Care
Degree Programme	Nursing and Health Care
Specialisation option	Midwifery
Instructor	Pirjo Koski, Lecturer
<p>This project is part of the Midwife Further Education Seminar Day <i>Good Everyday Life</i> (our translation, "Hyvä arki yhdessä" in Finnish). The purpose was to increase knowledge of the meaning of motherhood and the role of a mother in different cultures, and, thus, to help midwives and student midwives to develop their cultural sensitivity as healthcare professionals.</p> <p>This project was carried out as a photograph exhibition that included six photographs of women from different cultures. The exhibition was also accompanied by a world map with information on different cultures according to the evidence-based studies we found. The exhibition was presented during the Nordic Breastfeeding Week at the Helsinki Metropolia University of Applied Sciences, Finland, in October 2012.</p> <p>We received verbal feedback on the exhibition. The viewers thought that the topic was interesting and they told that it gave them new information.</p> <p>There are more and more immigrants in Finland, and therefore, the healthcare professionals should pay attention to the customs of other cultures and bear in mind that mothers may be supported in different ways in other cultures. We wanted to remind midwives and student midwives on the fact that motherhood is not necessarily viewed the same way in other cultures as it is viewed in the Finnish culture.</p>	
Keywords	maternity, women, culture

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Teoreettinen tausta	1
2.1	Seksuaali- ja lisääntymisterveyden käsitteet	1
2.2	Äitiys länsimaisissa kulttuureissa	1
2.3	Äitiys Afrikan kulttuureissa	3
2.4	Äitiys Aasian kulttuureissa	4
2.5	Äitiys eteläamerikkalaisessa kulttuurissa	6
2.6	Äitiys afroamerikkalaisten keskuudessa	7
2.7	Uskontojen vaikutus äitiyteen	8
2.8	Kulttuurin vaikutus synnytyksen jälkeisen masentuneisuuden esiintyvyyteen	8
3	Kehittämistyön tarkoitus ja tavoite	9
4	Kehittämistyön menetelmät	10
4.1	Valokuvaus	10
4.2	Valokuvanäyttely	10
5	Työn aikataulu ja toteutus	10
6	Kehittämistyön tulokset	10
7	Pohdinta ja johtopäätökset	11
Liitteet		
Liite 1. Kuvatekstit ja kartan infotekstit		

1 Johdanto

Kehittämistyömme on osa Metropolia ammattikorkeakoulussa toteutettavaa seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen kehittämistyötä. Valokuvanäyttely on osa Kätilökoulutuksen teemapäivää Hyvä arki yhdessä. Keräsimme tietoa siitä, kuinka äitiys näyttäytyy erilaisissa kulttuureissa eri puolilla maailmaa. Järjestimme aiheesta valokuvanäyttelyn, joissa tuotiin esille äitiyttä eri kulttuureissa. Lisäksi näyttelyssä oli esillä maailmankartta, johon oli liitettynä tietoiskuja äitiydestä ympäri maailmaa.

2 Teoreettinen tausta

2.1 Seksuaali- ja lisääntymisterveyden käsitteet

WHO (World Health Organisation) on määritellyt seksuaali- ja lisääntymisterveyden käsitteet seuraavalla tavalla:

Lisääntymisterveys tarkoittaa mahdollisuutta vastuulliseen, tyydyttävään ja turvalliseen seksielämään, mahdollisuutta lisääntymiseen sekä vapautta päättää itse milloin ja kuinka paljon lapsia haluaa (Reproductive Health 2012, WHO).

Seksuaaliterveys on fyysistä, henkistä ja sosiaalista hyvinvointia. Se sisältää positiivisen ja kunnioittavan suhtautumisen seksuaalisuuteen ja seksuaalisiin suhteisiin, sekä mahdollisuuden nautinnollisiin ja turvallisiin seksuaalisiin kokemuksiin vapaana pakottamisesta, syrjinnästä ja väkivallasta. (Sexual Health 2012, WHO.)

2.2 Äitiys länsimaisissa kulttuureissa

Elämme itse länsimaisessa kulttuurissa, jossa yksityisyys on korvannut yhteisöllisyyden. Perheeseen katsotaan kuuluvaksi vain vanhemmat ja lapset, joissakin tapauksessa mahdollisesti myös isovanhemmat. Vastuu lapsista on lähes yksinomaan vanhemmilla, lähinnä äidillä. Äitiyden lisäksi äidin odotetaan osallistuvan perheen elättämiseen

käymällä töissä. Naisella voi olla kovatkin paineet siitä, minkälainen hänen tulisi olla: menestyvä työelämässä sekä hyvä äiti kotona.

Äitiyttä tuetaan länsimaissa eri tavoin. Euroopassa äidillä on oikeus vähintään 14 viikon yhtäjaksoiseen äitiyslomaan, johon on kuuluttava ainakin synnytystä edeltävät kaksi viikkoa sekä synnytyksen jälkeiset kaksi viikkoa. Äitiysloman ajan palkan on vastattava vähintään sairauden ajalta maksettavaa palkkaa. (Euroopan komissio 2012.) Yhdysvalloissa ei ole lakisääteistä äitiyslomaa tai vanhempainvapaata vaan käytännöt vaihtelevat työpaikkakohtaisesti. (Suomen suurlähetystö, USA 2012). Kanadassa äitiysloma ja vanhempainraha ovat hallituksen vastuulla ja palkallista äitiyslomaa on 15 viikkoa. (Suomen suurlähetystö, Kanada 2012.)

Suomessa viranomaiset seuraavat riskiperheiden selviytymistä. Lastensuojelutyön kriteereiden mukaan voimme nähdä minkälaisia hyvän äitiyden tai vanhemmuuden vaatimukset Suomessa ovat. Lastensuojelutyöhön on Suomessa muotoutunut asiantuntijoiden käsitys lapsen perustarpeista, jotka eivät rajoitu yhteen kulttuuriin vaan kuuluvat kaikissa kulttuureissa kasvaville lapsille. Perustarpeisiin kuuluu mm. ravinto, koti, vaatetus, emotionaalinen huolenpito ja älyllisten virikkeiden takaaminen. Näiden pohjalta riittämätön vanhemmuus Bergin mukaan voi olla esim. lapsen perustarpeiden laiminlyönti, torjunta eli esim. hyväksynnän kieltäminen, heitteillejättö tai kyvyttömyys turvata hoidon ennustettavuus. Lastensuojelussa arvioidaan tilannekohtaisesti sitä, mikä on riittävää äitiyttä tietylle lapselle tietyssä tilanteessa. Arviointi pohjaa lastensuojelulakiin, jossa on esitetty lapsen tarpeet. (Berg 2008: 41–42.)

Berg on tutkinut Stakesissa vuosina 1999–2000 toteutetussa Perhetyön projektissa nauhoitettuja ammatillisia ryhmäkeskusteluja. Ammattilaisten puheesta hän sai selville huolenaiheina äidin ja lapsen välisen vuorovaikutuksen sekä äitiyden vaikeassa parisuhteessa. Lisäksi huolta aiheuttivat mm. äidin fyysinen vointi, tunteiden osoittaminen ja hallinta sekä itsenäinen arjessa selviytyminen. Ammatillaiset ajattelivat äidin pyrkivän takaamaan lapsen hyvinvointi päivittäisiä fyysisiä kotiaskareita tekemällä. (Berg 2008: 50,69,99.)

Bergin mukaan mediakeskustelut voivat luoda äitiyden moraalia. Mediassa voi hänen mukaansa olla myös kamppailua erilaisten ja omaehtoisen äitiyden oikeutuksesta sekä keskustelua äitiyteen liittyvistä ristiriidoista. Mediassa äitiyteen liitetään usein teemana muuttuminen, jota naisessa tapahtuu äidiksi tullessa. Muuttumisesta voidaan puhua positiivisena, mutta esim. symbioottinen suhde lapseen nähdään uhkana naisen minuudelle. Yksi uhka äitiydessä on vartalon muuttuminen äitiyden myötä. Äitiys voi uhata myös ammatillisuutta. Negatiiviset tunteet, kuten väsymys ja yksinäisyys kasvattavat median mukaan naista vahvemmaksi ja vastuullisemmaksi. Äitiys kuvataan toisaalta naisen elämän täydellistymisenä. Lapsi voi olla elämän tärkein sisältö, jonka rinnalla muut elämänalueet määrittyvät pinnallisemmaksi. (Berg 2008: 37,130-131,133, 135,137.)

Hyvösen mukaan entisessä Neuvostoliitossa ajateltiin, että naisen oli hyvä mennä nuorena naimisiin ja hankkia lapset aikaisin. Yleensä ensimmäinen lapsi syntyi pian naimisiinmenon jälkeen ja lapsen hankkiminen kuuluikin itsestään selvästi naisen elämään. Nuorena avioituneet parit olivat usein paljonkin riippuvaisia vanhemmistaan. He saattoivat jopa asua toisen vanhempien luona. Apua he saivat usein myös lastenhoitoon. Neuvostoliitossa oli yleistä, että lapsia hankittiin melko vähän. Sekä Viron että muun entisen Neuvostoliiton alueella synnyttäjien keski-ikä on nykyisin noussut. (Hyvönen 2008: 511-512.)

Alas ja Rees 2005 kertovat, että vaikka Virossa on nykyisin virallisesti tasa-arvo, on vastuu lasten hoidosta ja kasvatuksesta yhä enemmän naisilla. Tämä hankaloittaa esimerkiksi uralla etenemistä ja palkkakin jää usein pienemmäksi kuin miehillä. Toisaalta Kasklan 2003 mukaan, kun Viro on uudelleen itsenäistynyt, ovat virolaiset pyrkineet palaamaan takaisin siihen, että mies tuo elannon perheeseen ja naisen ei tarvitsisi käydä kodin ulkopuolella töissä. Käytännössä tätä on hankaloittanut se, että miehen tulot eivät ole riittäneet perheen ylläpitämiseen. (Hyvönen 2008:510 mukaan.)

2.3 Äitiys Afrikan kulttuureissa

Länsiafrikkalaisen Yoruba-heimon keskuudessa naisella on monta roolia: tytär, vaimo, äiti, papitar, noita; arvostetuin näistä rooleista on äidin rooli. Yorubat kunnioittavat äitiyttä syvästi: heillä on sanontoja ja jopa lauluja joissa äitiyttä kuvataan kullanarvoiseksi ja palvomisen arvoiseksi asiaksi. Yorubien kulttuurissa äitiys nähdään myös tekijänä, josta ihmiskunnan säilyminen on riippuvainen. (Makinde 2004: 164-166.)

Vaimon rooli on Yoruba-kulttuurissa alempiarvoinen: vaimosta käytetään "eru"-nimitystä, mikä tarkoittaa orjaa. Nuoret Yoruba-tytöt kuitenkin haluavat innokkaasti päästä naimisiin, koska sitä kautta heistä voi tulla ylpeitä äitejä. Naimisissa olevat naiset yleensä myös haluavat avioliittonsa säilyvän hinnalla millä hyvänsä, sillä naimattomuuteen liittyvä negatiivinen leima. Vaimoja myös kunnioitetaan siitä huolimatta, että heidän katsotaan olevan miehen omaisuutta. Lapsen saamiseen avioliiton ulkopuolella suhtaudutaan negatiivisesti. Lapsettomuutta pidetään tragediana. Jos perheen esikoinen on tyttö, sitä pidetään erityisen onnekkana. (Makinde 2004: 166-168.)

Ugandalaisessa Chagga-heimossa tuoreen äidin hiukset ajellaan pois kolmen kuukauden kuluttua synnytyksestä. Hänet kruunataan helmitiaralla, puetaan vanhaan nahka-asuun jossa on koristeena helmiä, hänelle annetaan käteen samanlainen keppi jollaista heimon vanhimmat kantavat, ja hän astuu ensimmäisen kerran majastaan koko heimon nähtäville uuden vauvan kanssa. Hän kulkee kohti markkina-aluetta ja hänelle lauletaan lauluja, kuten taistelusta palaaville sotureille. Hetkeä juhliin, koska äiti ja vauva ovat selvinneet ensimmäisistä vaarallisista viikoista, vauvan ei katsota olevan enää haavoittuvainen ja hän voi alkaa opettelemaan elämää majan ulkopuolella. (Kendall-Tackett 2005: 2.)

2.4 Äitiys Aasian kulttuureissa

Eteläkorealaisia äitejä, joilla oli autistinen lapsi, haastateltiin liittyen heidän äitiyteensä. Kaikki tutkittavat olivat tietoisia siitä, että vierailta ihmisillä oli negatiivisia tunteita heidän lapsiaan kohtaan. Osa äideistä oli sitä mieltä, että ihmiset pelkäsivät autistisia lapsia. Jotkut äidit kokivat ongelmalliseksi sen, että heidän lapsensa käytös ei vastannut sitä, mitä lapsen ulkoisesta olemuksesta saattoi päätellä. Iso osa

tutkimuksen äideistä uskoi, että heidän lapsensa olisi mahdollista parantaa autismista. Kun äidit olivat saaneet lisätietoa autismista ja kohtasivat lapsensa rajoitukset, he mukauttivat odotuksensa lastaan kohtaan näihin tietoihin. Tutkimuksessa selvisi, että osa äideistä halusivat vain lapsensa olevan onnellinen eivätkä käyttäneet Etelä-Koreassa tyypillistä kasvatustapaa, joka on hyvin päämäärätietoinen. Osalla äideistä oli lapselle asetettu tavoite, joka oli kuitenkin mukautettu lapsen olosuhteisiin. (You – McGraw 2011: 587,589-590.)

Tutkimuksessa mukana olleet äidit olivat sitä mieltä, että Koreassa lapsen menestys liitetään suoraan äidin onnistumiseen äitinä. Kun äideiltä kysyttiin, mikä tekee autistisen lapsen äidistä hyvän äidin, he kertoivat korealaisista tunnetuista äideistä, joilla on molemmilla autistinen poika. Heidän poikansa olivat voittaneet useita urheilukilpailuja. Kaikki tutkimuksen äidit ihailivat näiden lasten äitejä. Toisaalta osa äideistä oli sitä mieltä, etteivät kaikki autistiset lapset kykene samanlaiseen huippumenestykseen ja epäilivätkin naisten asettamia standardeja lapsilleen. Tutkimusten naisten kertomuksista voi tutkijoiden mukaan päätellä, että kungfutselaisuus muovaa äitien tunteita ja ajatuksia itsestään ja autistisesta lapsestaan. (You – McGraw 2011: 591-593.)

Kiinalaisten naisten käsityksiä äitiydestä on tutkittu haastattelemalla. Äidit olivat sitä mieltä, että kyvykäs äiti on sitoutunut, ja uhrautuvainen. Lisäksi hän kantaa huolta lapsestaan loputtomasti. Sitoutumiseen kuului kolme alaluokkaa, jotka olivat arvojen istuttaminen lapseen sekä huolenpito lapsen fyysisestä ja emotionaalisesta hyvinvoinnista. Fyysisestä hyvinvoinnista huolehtimiseen kuului turvallisen kasvuympäristön tarjoaminen sekä lapsen suojeleminen. Äitien mielestä osaava äiti tarjosi rakkautta sekä oli ymmärtävä ja kärsivällinen. Lisäksi hän vastasi lapsen emotionaalisiiin tarpeisiin. Tärkeää oli myös lapsen sosiaalisen elämän pohjan rakentaminen ja hyvän esimerkin näyttäminen. (Ngai – Chan – Holroyd 2011: 1483-1484.)

Äidit kuvasivat myös tekijöitä, jotka vaikuttivat äidin osaamiseen/kyvykkyyteen. Ne jakaantuivat edistäviin ja estäviin tekijöihin. Edistäviä tekijöitä oli lapsen hoidossa onnistuminen, imetyksessä onnistuminen, lapsen hyvinvointi sekä äidin oma sosiaalinen tukiverkko. Haittaavia tekijöitä osaavan äitiyden tunteelle olivat tiedonpuute

ja kokemuksen puute lapsen hoidosta. Toinen haittaava tekijä oli ristiriitaiset neuvot, joita äidit olivat saaneet. (Ngai ym. 2011: 1484–1485.)

Punjabissa, Pakistanissa poikalapset ovat toivotumpia kuin tyttölapset, osittain siksi, että tyttöjen ja naisten asema maassa ei ole kovinkaan hyvä ja sukupuolten välinen epätasa-arvo on tavallista, etenkin maaseutukylissä. Tyttölapsen synnyttäneitä naisia ei pidetä yhtä arvokkaina kuin poikalapsen äitejä; katsotaan, että tytön tekeminen ei vaadi yhtä paljon energiaa kuin pojan tekeminen. Moni äiti myös myönsi olleensa masentunut synnyttyään tytön. Poikia pidetään arvokkaina, koska he jatkavat suvun nimeä, tienaavat rahaa ja auttavat vanhempiaan näiden ikääntyessä. Tyttöjen katsotaan tulevan perheelle kalliimmaksi, koska heitä täytyy elättää siihen asti että he menevät naimisiin. Naista, jolla on useita poikia, pidetään arvossa. Tosin tätä väittämää tukivat lähes pelkästään ne naiset, joilla oli tyttäriä tai ei lapsia ollenkaan; poikien äidit eivät juuri maininneet tällaista seikkaa. Useiden naisten mukaan tyttöjä synnyttävää naista saatetaan pitää huonona, ja hänen miestään saatetaan rohkaista etsimään uusi vaimo. Toisaalta myös onnellia katsottiin olevan merkitystä: hyvät appivanhemmat kohtelevat miniää hyvin, vaikka tämä synnyttäisikin vain tyttöjä, kun taas huonot appivanhemmat kohtelevat miniää huonosti joka tapauksessa. Lähes kaikki naiset olivat samaa mieltä siitä, että naista jolla on lapsia, kunnioitetaan enemmän kuin lapsetonta naista; lapseton nainen on perheen vähiten tärkeä jäsen. Lapseton nainen joutuu työskentelemään enemmän kuin nainen jolla on lapsia, koska äidit joutuvat imettämään lapsia ja täten he saavat työstä taukoa. Lisäksi äidit saavat parempaa ruokaa. (Winkvist - Zareen 2000: 73,77-79.)

2.5 Äitiys eteläamerikkalaisessa kulttuurissa

Latinokulttuureissa lapset oppivat jo varhain *respeton*, kunnioituksen, käsitteen. Äidillä on perheessä paljon valtaa, ja heitä kunnioitetaan perheen tärkeimpänä henkilönä. Rakkautta osoitetaan lapsille runsaasti, ja läheiset äiti-lapsisuhteissa vaalitaan voimakkaita positiivisia tunteita. Äidit huolehtivat paitsi perheen lasten elämästä ja aikatauluista, myös perheen talouden ja raha-asioiden hoidosta. Heidän mielipiteensä vaikuttavat perheen lasten käyttäytymiseen, arvoihin ja asenteisiin. Heitä pidetään

myös isiä enemmän vastuullisina lasten mahdollisista ongelmista. (Mealy - Stephan - Abalakina-Paap 2006: 466–467.)

Ecuadorissa äitiys on keskeinen elementti kulttuurissa. Äitikuvia löytyy maan julkisista ja yksityisistä tiloista runsaasti. Neitsyt Marialle sekä äideille ja vauvoille suunnattuja uskonnollisia symboleja löytyy lähes jokaisesta ecuadorilaisesta kaupungista ja kylästä. Äitienpäivää juhlietaan kulkueilla ja musiikilla, ja suku yleensä kokoontuu suvun vanhimman naisen luokse. "Täydellisen" latinonaisen katsotaan omaavan loputtoman määrän nöyryyttä ja uhrautumishalua, sekä runsain määrin kärsivällisyyttä. Lisäksi hänellä on hengellistä ja moraalista voimaa. Tämä tekee hänestä perheen keskuksen ja on vastuussa siitä että perheen jäsenet pysyvät yhdessä. Äitiyden rooli mahdollistaa latinonaisen muuttumisen sellaiseksi lempeäksi ja hyveelliseksi naiseksi, jota latinokulttuurissa suuresti arvostetaan; äitejä pidetään naisista täydellisimpinä. Tätä näkemystä kutsutaan nimellä *marianismo*. Tähän käsitykseen vaikuttaa luultavasti osaltaan Latinalaisen Amerikan katolilaisuus, jossa Neitsyt Maria nähdään täydellisenä äitinä. (Mealy, Stephan & Abalakina-Paap 2006: 467.)

2.6 Äitiys afroamerikkalaisten keskuudessa

Afroamerikkalaisia naisia kolmesta sukupolvesta haastateltiin äitiydestä ja siihen liittyvistä ajatuksista. Useat haastateltavista kertoivat, että syntymättömään lapseen kiintyminen vei aikaa. Stressiä saattoi syntyä, kun nainen sai selville olevansa raskaana ja läheiset tukivat äitiä, jotta hän sai esim. opintonsa päätökseen. Raskauden aikana äidit yrittivät parhaansa mukaan valmistautua synnytykseen, mutta osa oli silti sitä mieltä, ettei ollut tarpeeksi valmistautunut synnytykseen. Haastateltavat olivat yllättyneet siitä, että äitiys ei ollut vain lapsen fyysistä tarpeista huolehtimista vaan siihen kuului myös lapsen hengellisten ja emotionaalisten tarpeiden kohtaaminen. (Fouquier 2011: 145,148.)

Tutkittavat kuvasivat kokeneensa ristiriidan äitiyteen liittyvien ennako-odotustensa ja todellisuuden välillä. 2. ja 3. sukupolven äidit kertoivat, että heidän äitiyteen liittyvät odotuksensa olivat muovautuneet äitiydestä olevan romanttisen ideologian mukaan. Kun todellisuus ei vastannut tätä, jäljelle jäivät vihan tunteet. Äidit kuvasivat

taloudellisia vaikeuksiaan haastatteluissa. Osa oli näistä huolimatta halunnut jäädä kotiin hoitamaan lapsiaan, mutta osa oli hakeutunut töihin lasten hoidon ohella. Äidit toivat kaikissa kolmessa sukupolvessa esille, että heillä oli huoli poikiensa puolesta, koska heidän mielestään koulutus- ja työmahdollisuudet olivat rajalliset, rodullista erottelua esiintyi sekä tummaihoisten miesten keskinäinen väkivalta oli kasvamassa. Tyttöjen kohdalla tärkeänä äidit pitivät, että tytär itsenäinen ja itsevarma. Äidit myös sopeuttivat tyttärensä yhteiskuntaan erilalla kuin poikansa. Äidit kertoivat heillä olevan erilaisia selviytymiskeinoja, kuten vahva usko Jumalaan ja kunnioitus toisia ihmisiä ja itseään kohtaan. (Fouquier 2011: 149.)

2.7 Uskontojen vaikutus äitiyteen

Oh on kerännyt tietoa siitä, kuinka äitiys esiintyy kristinuskossa ja islaminuskossa. Esimerkiksi Paavi Johannes Paavali II kuvaa Mariaa äidillisen rakkauden esikuvaksi, joka on rajaton ja uupumaton. Hän rinnastaa Marian naisten uhrauksiin. Toisaalta Oh kuvaa eriäviäkin mielipiteitä tämänkaltaiseen epäitsekkääseen itsensä uhraamiseen. Marian kuvauksen perusteella asetetut odotukset äideille ovat esimerkiksi erään äidin, Christine Gudorfin, mukaan epärealistisia. Gudorf on sitä mieltä, että äidit huolehtivat lastensa elämän lisäksi omastakin hyvinvoinnistaan. (Oh 2010: 639–640.)

Islaminuskossa nainen on Metcalfin mukaan vastuussa oman sielunsa pelastamisesta, mutta myös tavoittelee sivistystä, jotta voisi paremmin palvella aviomiestään ja lapsiaan. Islamilaisissa teksteissä äidit kuvataan kunnioitettuina henkilöinä. Perinteiset viittaukset äitiyteen ovat usein kunnioituksen osoituksia omaa äitiä kohtaan eivätkä siis varsinaisia neuvoja äitinä olemiseen. Imettävä äiti tekee moraalisen teon, josta hän ansaitsee jumalaisen palkkion. (Oh 2010: 642.)

2.8 Kulttuurin vaikutus synnytyksen jälkeisen masentuneisuuden esiintyvyyteen

Jopa n. 80 % synnyttäneistä naisista Suomessa kokee herkistymistä, jota kutsutaan nimellä baby blues. 20 %:lla äideistä herkistymistä seuraa synnytyksen jälkeinen masennus. (Hermanson 2008.) Teollistuneissa maissa 50–85 %:lla tuoreista äideistä esiintyy baby bluesia ja 15–25 % kokee synnytyksen jälkeistä masennusta. (Kendall-Tackett 2005: 1).

Niissä kulttuureissa, joissa on uudelle äidille suunnattuja, tukea ja apua antavia rituaaleja, on vähemmän synnytyksen jälkeisiä mielialaongelmia. Synnytyksen jälkeinen masennus ja ns. baby blues ovat näissä kulttuureissa lähes olemattomia ongelmia. Vaikka nämä kulttuurit ovatkin keskenään hyvin erilaisia, niistä voidaan erotella viisi eri tekijää, jotka suojelevat tuoreita äitejä: (1) Synnytyksen jälkeen tuore äiti lepää ja hänen naispuoliset sukulaisensa pitävät hänestä huolta. (2) Tuoreita äitejä pidetään lapsivuodeajan erityisen haavoittuvina, ja esimerkiksi Guatemalan ja Jukataniin mayanaisilla on tapana mm. järjestää rituaalisia kylpyhetkiä tuoreelle äidille, pestä tämän hiukset ja antaa hierontaa. (3) Lapsivuodeaika pidetään aikana, jolloin äiti lepää, kerää voimiaan ja huolehtii vauvasta. Esimerkiksi Punjabissa tuore äiti eristetään viiden päivän ajaksi kaikista muista ihmisistä paitsi lähimmistä naispuolisista sukulaisista sekä kättilöistä. Tämän katsotaan edistävän imetystä. (4) Jotta lapsivuodeajan lepo onnistuu, äidin kotityötaakkaa helpotetaan. Naiset usein palaavatkin lapsuuskotiinsa, missä heille on tarjolla paljon apua päivittäisiin askareisiin. (5) Tuoreelle äidille annetaan paljon henkilökohtaista huomiota. Esimerkiksi Kiinassa ja Nepalissa raskausaikaan ei kiinnitetä paljonkaan huomiota, mutta syntymän jälkeen äitiin kohdistetaan paljon huomiota. Tästä käytetään nimeä "mothering the mother". Tuoreen äidin asemaa tunnustetaan mm. sosiaalisilla rituaaleilla ja lahjoilla. Punjabissa seremoniaan kuuluu kättilön suorittama rituaalinen kylpy ja hiusten pesu, sekä brahmaanin (hindulainen pappi) valmistama seremoniallinen ateriala. (Kendall-Tackett 2005: 1.)

3 Kehittämistyön tarkoitus ja tavoite

Kehittämistyömme tarkoituksena on kertoa valokuvin äitiydestä eri kulttuureissa. Valokuvanäyttely pidettiin Metropolia ammattikorkeakoulun tiloissa Kättilökoulutuksen teemapäivänä viikolla 42 vuonna 2012. Tavoitteena oli lisätä kättilöiden ja kättilöopiskelijoiden tietoisuutta siitä, kuinka äidin rooli nähdään eri kulttuureissa.

4 Kehittämistyön menetelmät

4.1 Valokuvaus

Otimme itse valokuvia eri kulttuureista lähtöisin olevista naisista. Valokuvissa esiintyvät henkilöt löysimme tuttavapiiristämme. Kamerana käytimme omia kameroitamme.

4.2 Valokuvanäyttely

Valokuvanäyttely toteutui sähköisenä, jolloin kuvia näytettiin diaesityksenä kannettavan tietokoneen ruudulta. Näyttely pidettiin Metropolia ammattikorkeakoulun Tukholmankadun ala-aulassa Seksuaali- ja lisääntymisterveyden markkinoilla 5.10.2012. Valokuvien lisäksi teimme suuren maailmankartan, johon kiinnitimme tietoiskuja (liite 1) äitiyden merkityksestä eri kulttuureissa. Valokuvanäyttely oli lisäksi esillä Pohjoismaisilla imetyspäivillä viikolla 42 Metropolia ammattikorkeakoulun tiloissa.

5 Työn aikataulu ja toteutus

Keräsimme teoriatiedon kevätlukukauden sekä kesän 2012 aikana. Tämän pohjalta suunnittelimme valokuvien sisällön kesän aikana. Valokuvattavat etsimme tuttavistamme, ja kuvat otettiin syyskuussa. Kuvat tulostettiin ennen näyttelyä koulullamme ja kiinnitettiin sermiin, josta näyttelyyn osallistujat saivat kuvia katsella. Tekemämme maailmankartta infokortteineen oli myös sermissä.

6 Kehittämistyön tulokset

Kehittämistyön tuloksena oli valokuvanäyttely, jossa oli 6 valokuvaa eri kulttuureja edustavista naisista. Ne asetettiin esille Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistämisen markkinoille Metropolia ammattikorkeakoulun tiloihin, jossa kätilöt ja kätilöopiskelijat saivat uutta tietoa äitiydestä eri kulttuureissa näyttelymme avulla. Pyrimme saamaan kuvista paitsi informatiivisia myös esteettisesti kauniita. Liitimme kuviin tekstin (liite 1),

jossa kerrottiin kuvan sisällöstä, sekä valokuvassa esiintyvien henkilöiden nimet. Lisäksi laitoimme esille maailmankartan, johon kiinnitimme lapuilla tietoisukuja äidin rooleista eri kulttuureissa. Näyttelyssä kävi runsaasti osanottajia ja antoivat meille suullista palautetta näyttelystä. Useat olivat sitä mieltä, että aihe oli mielenkiintoinen ja hyödyllinen. Korostimme näyttelyn katsojille, että keräämämme tietoisikut olivat usein vain yhteen tai muutamaaan tutkimukseen perustuvia, joten ne eivät välttämättä kattaneet kokonaista kulttuuria tai maantieteellistä aluetta. Tarkoituksena oli herättää katsoja ajattelemaan, että äitiydestä ajatellaan eripuolilla maailmaa eri tavoin ja siihen liittyy erilaisia odotuksia eri kulttuureissa.

7 Pohdinta ja johtopäätökset

Projektityön tekeminen oli mielenkiintoista, ja valokuvien ideointi toi työhön mukavaa, luovaa ulottuvuutta. Olisimme halunneet löytää vielä enemmän tutkimuksia sellaisista kulttuureista jotka ovat hyvin kaukana omastamme. Olisimme myös mielellämme ottaneet lisää kuvia, mutta osa kuvattavista perui osallistumisensa viime hetkellä.

Meidän olisi hyvä pohtia, kuinka realistisia ovat kaikki ne vaatimukset, joita länsimaissa elävät äidit kohtaavat. Toisaalta länsimaisissa kulttuureissa yhteiskunta tukee perheen perustamista taloudellisilla tuilla ja äitiysloma on pitkä verrattuna moniin kulttuureihin. Lisäksi isät ovat usein mukana sekä synnytyksessä että lapsen hoidossa aktiivisesti. On hyvä vertailla meidän tapojamme, arvojamme ja tottumuksiamme muihin kulttuureihin ja saada uudenlaista näkökulmaa. Hoitotyössä meidän tulee ottaa huomioon eri kulttuurien vaikutus äitiyteen ja siihen liittyviin ajatuksiin ja tapoihin.

Lähteet

- Berg, Kristiina 2008: Äitiys kulttuurisina odotuksia. Väitöskirja. Sosiaalipolitiikan laitos. Turun yliopisto. Väestöliitto. Väestötutkimuslaitoksen julkaisusarja D 48/2008. Verkkodokumentti. <<http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/42524/diss2008berg.pdf?sequence=1>>. Luettu 9.5.2012.
- Euroopan komissio 2012. Verkkodokumentti. Päivitetty 22.12.2011. <http://ec.europa.eu/finland/news/press/101/10801_fi.htm>. Luettu 9.5.2012.
- Fouquier, Katherine Ferrel 2011: The Concept of Motherhood Among Three Generations of African American Women. *Journal of Nursing Scholarship*. 43 (2). 145-153.
- Hermanson 2008: Synnytyksen jälkeinen masennus. Terveyskirjasto. Verkkodokumentti. <http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=lok00028>. Luettu 9.5.2012.
- Hyvönen, Heli 2008: Maa muuttuu, muuttuuko äitiys? Suomalaisten ja virolaisten kokemuksia äitiydestä maahanmuuton jälkeen. *Yhteiskuntapolitiikka* 73 (5). 511-512. STAKES.
- Kendall-Tackett Kathleen 2005: How other cultures support new mothers: Lessons from the developing world. Verkkójulkaisu. <http://www.uppitysciencechick.com/how_other_cultures.pdf>. Luettu 8.5.2012.
- Makinde, Taiwo 2004: Motherhood As A Source Of Empowerment Of Women In Yoruba Culture. *Nordic Journal of African Studies* 13 (2). 164-174.
- Marisa Mealy, Walter G. Stephan, Marina Abalakina-Paap 2006: Reverence for Mothers in Ecuadorian and Euro-American Culture. *Journal Of Cross-Cultural Psychology*. 37 (4). 465-484.

- Ngai, Fei-Wan – Chan, Sally W. C. – Holroyd, Eleanor 2011: Chinese primiparous women's experiences of early motherhood: factors affecting maternal role competence. *Journal of Clinical Nursing*. 20 (9/10). 1481-1489.
- Suomen suurlähetystö, Kanada. 2012. Verkkodokumentti. <<http://www.finland.ca/public/default.aspx?nodeid=43006&contentlan=1&culture=fi-FI>>. Luettu 9.5.2012.
- Suomen suurlähetystö, USA. 2012. Verkkodokumentti. <<http://www.finland.ca/public/default.aspx?nodeid=43006&contentlan=1&culture=fi-FI>>. Luettu 9.5.2012.
- Winkvist Anna – Zareen Akhtar Humaira 2000: God Should Give Daughters To Rich Families Only: Attitudes Towards Childbearing Among Low-income Women in Punjab, Pakistan. *Social Science & Medicine* 51 (1). 73-81.
- WHO 2012. Reproductive health. Verkkodokumentti. <http://www.who.int/topics/reproductive_health/en/>. Luettu 9.5.2012.
- WHO 2012. Sexual health. Verkkodokumentti. <http://www.who.int/topics/sexual_health/en/>. Luettu 9.5.2012.
- You, Hyun-Kyung – McGraw, Lori A. 2011: The Intersection of Motherhood and Disability: being a "Good" Korean Mother to an "Imperfect" Child. *Journal of Comparative Family Studies*. 42 (4). 579-598.

Kuvatekstit:

Thaimaa

Thaimaan maaseudulla on tapana, että synnytyksen jälkeen äidille valmistetaan lämmin peti nuotion äärelle. Hän juo kuumia juomia, jotka on valmistettu synnytyksestä toipumista varten. Lämmön ajatellaan ennaltaehkäisevän ja parantavan tulehduksia.

Kuvassa: Naomi Chobsiang

Vietnam

Vietnamissa on tapana, että perheen nuorimmainen jää huolehtimaan äidistään kotiin, kun taas muut lapset ovat vapaita muuttamaan pois kotoa. Nuorimmaisen puoliso on tervetullut muuttamaan anoppinsa luokse naimisiinmenon jälkeen.

Kuvassa: Linda Romah, Bini Romah

Suomi

Äidin odotetaan selviytyvän pitkälti yksin äitiyteen ja kodinhoitoon liittyvistä tehtävistä. Yhteisön tuki ei aina ole yhtä suurta kuin monissa muissa kulttuureissa. Toisaalta yhteiskunta tukee perheen perustamista vanhempainvapailla sekä mm. äitiyspakkauksella.

Kuvassa: Elisabet Laitinen

Viro:

Virossa on nykyisin virallisesti tasa-arvo, mutta vastuu lastenhoidosta ja kasvatuksesta on enemmän naisilla. Toisaalta Virossa onkin pyritty takaisin perinteisiin sukupuolirooleihin, jossa mies tuo perheeseen elannon ja nainen hoitaa lapsia kotona.

Kuvassa: Sarita Turunen

Ruotsi

Ruotsissa äidit ovat aktiivisesti mukana työelämässä, vaikka heillä olisikin pieniä lapsia. Usein mies osallistuu lastenhoitoon enemmän kuin esimerkiksi Suomessa. Mies saattaa jäädä kotiin hoitamaan lapsia, kun äiti käy töissä kodin ulkopuolella.

Kuvassa: Jaana Turunen

Ecuador

Katolisissa latinokulttuureissa äitejä pidetään täydellisimpinä naisina, ja Neitsyt Mariaa pidetään täydellisenä äitinä. Neitsyt Mariasta onkin johdettu termi "marianismo", jolla tarkoitetaan äidin lempeyttä, hyveellisyyttä ja kärsivällisyyttä. Neitsyt Marialle sekä äideille ja vauvoille suunnattuja uskonnollisia symboleja löytyy lähes jokaisesta ecuadorilaisesta kaupungista ja kylästä.

Kuvassa: Romina Dusk

Kartan infotekstit:

Latinokulttuureissa äidillä on perheessä paljon valtaa ja heitä kunnioitetaan perheen tärkeimpänä henkilönä. Äidit huolehtivat lasten elämästä ja aikatauluista, mutta myös perheen raha-asioiden hoidosta.

Ecuadorissa äitiys on kulttuurin keskeinen elementti. Äideille ja vauvoille suunnattuja uskonnollisia symboleja löytyy lähes jokaisesta kaupungista ja kylästä.

Afroamerikkalaiset naiset uskovat, että äitiys ei ole vain lapsen fyysisistä tarpeista huolehtimista vaan myös lapsen hengellisten ja emotionaalisten tarpeiden kohtaamista.

Länsiafrikkalaisessa Yoruba-heimossa naisella on monta roolia: äiti, papitar, vaimo, noita jne. Arvostetuin näistä on kuitenkin äidin rooli.

Ugandassa Chagga-heimossa äitiä ja lasta juhlistaan kolme kuukautta synnytyksen jälkeen, kun he ensimmäisen kerran tulevat esille majastaan. He ovat selvinneet ensimmäisistä vaarallisista viikoista synnytyksen jälkeen. Äidille puetaan helmitiaara ja hänelle lauletaan lauluja.

Etelä-Koreassa lapsen menestys esim. opinnoissa liitetään suoraan äidin onnistumiseen äitinä.

Kiinassa äidit ovat sitä mieltä, että hyvä äiti on sitoutunut ja uhrautuvainen. Hän kantaa lapsesta huolta loputtomasti. Osaava äiti tarjoaa rakkautta ja on ymmärtäväinen.

Pakistanissa tyttölapsen synnyttänyttä naista ei pidetä yhtä arvokkaana kuin poikalapsen synnyttänyttä. Poikia pidetään arvokkaina, koska he jatkavat suvun nimeä, tienaa rahaa ja auttavat vanhempiaan heidän vanhetessa.

Islaminuskossa nainen tavoittelee sivistystä, jotta voisi paremmin palvella aviomiestänsä ja lapsiaan.

Kristinuskossa Mariaa on kuvattu äidillisen rakkauden esikuvaksi, joka on rajaton ja uupumaton. Maria on rinnastettu naisten uhrauksiin. Toisaalta osa on sitä mieltä, että tällaiset odotukset äideille ovat epärealistisia ja äidin tulee huolehtia lapsestaan, mutta myös omasta hyvinvoinnistaan.